

RESTAURERINGSPROJEKT 2005

Skovsø-Gudum Å, Vestermose Å og Maglemose Å

Fokus på fysiske forhold

Slagelse Kommune har sat fokus på vandløbenes fysiske forhold i arbejdet for at opnå gode fiskevandløb, som kan opfylde de fastsatte målsætninger. En kommunal vandløbsplan er under udarbejdelse, og på baggrund heraf vil der blive gennemført forskellige former for restaureringstiltag i kommunens vandløb. Vandløbsplanen skal prioritere tiltagene, som vil blive gennemført løbende over en årrække afhængig af tilgængelige ressourcer.

Restaurering 2003

Rækken af restaureringstiltag blev opstartet i 2003 med et projekt i det B1-målsatte vandløb Skovsø-Gudum Å. Der blev plantet knapt 3.000 skyggegivende træer og buske langs godt 7 km vandløb, etableret to sandfang og udlagt ca. 50 store sten på en udvalgt strækning.

Restaurering 2004

Restaureringsprojektet 2003 blev i 2004 fulgt op med yderligere tiltag i Skovsø-Gudum Å samt i tilløbet Maglemose Å. Projektet i 2004 omfattede plantning af ca. 1.750 træer og buske langs knapt 1,5 km vandløb, etablering af et sandfang, udlægning af sten (pr. 5-10 m) på ca. 8 km vandløb, udskiftning af bundsubstrat på knapt 400 m vandløb samt etablering af fire vandingsteder og et vadested.

Restaurering 2005

Restaureringsprojektet 2005 skal følges op med et par ekstra tiltag i Skovsø-Gudum Å, og derudover skal restaurering af Vestermose Å opstartes. Vestermose Å er en del af Skovsø-Gudum Å systemet, og dette vandløb har på den nedre strækning potentiale som fiskevand, og der er for første gang i januar 2005 observeret ørreder og enkelte gydebanks på denne strækning. Desuden skal plantningen langs Maglemose Å, opstartet i 2004, færdiggøres.

Skovsø-Gudum Å

Udvalgte vandløbsstrækninger

Skovsø-Gudum Å er B1-målsat på den ca. 13 km offentlige strækning. Vandløbet er højest prioriteret i kommunens kommende vandløbsplan pga. dets generelt gode tilstand og rige fiskeliv. Til og med 2003 opfyldte otte af ti DVFI stationer målsætningen, mens de to stationer længst nedstrøms i Gudum Å ikke kunne opfylde målsætningen. I 2004 opfyldte disse to stationer målsætningen, mens en enkelt station i Skovsø Å ikke kan opfylde målsætningen, formentlig pga. sandvanding (se målopfyldelsen¹ på bilag 1). Der er desuden strækninger, der på trods af opfyldt målsætning har for ringe fysisk tilstand set i forhold til vandløbets potentiale.

¹ På baggrund af de nyeste DVFI undersøgelser fra hhv. Vestsjællands Amt og Hedeselskabet (primært fra 2004).

Målopfyldelsen forventes at stige med tiden som følge af de seneste to års og dette års restaureringstiltag samt gennemførelse af landsbykloakeringer og bedre spildevandshåndtering på enkeltejendomme fra 2006. Kommunens Spildevandsplan 2004-12 prioriterer Skovsø-Gudum Å højt mht. spildevandstiltag, men det er vigtigt at kombinere den forbedrede vandkvalitet med bedre fysiske forhold, hvis der skal opnås et varieret plante- og dyreliv i vandløbet.

Vestermose Å Vestermose Å er godt 8 km lang og målsat B3. Målsætningen opfyldes kun på en tredjedel af strækningen, mens mere end 5 km af vandløbet har én faunaklasse for lav til at opnå målopfyldelse (se målopfyldelsen på bilag 1). Målopfyldelsen forekommer på en strækning midt på vandløbet og på de nederste ca. halvanden km inden udløbet i Skovsø-Gudum Å. Vandløbet er ligesom Skovsø-Gudum Å påvirket af spildevand fra landsbyer og enkeltejendomme, og det er vigtigt at tage hånd om dette problem sideløbende med forbedringen af de fysiske forhold. Den nederste strækning af vandløbet har imidlertid potentiale til at blive et gyde- og opvækstområde for ørredfisk.

Maglemose Å Maglemose Å er et åbent tilløb til Skovsø-Gudum Å. De nederste 1.035 m er offentlige, mens de øverste ca. 1.200 m er private. Vandløbet er stærkt reguleret, og der mangler skyggegivende beplantning langs brinkerne på langt størstedelen af vandløbet (der er plantet på de øverste 400 m i 2004). Desuden transporteres en del sand fra dette tilløb til Skovsø-Gudum Å. Vandløbet er B3-målsat, og målsætningen opfyldes ikke i dag pga. spildevandpåvirkninger og ringe fysiske forhold (se målopfyldelsen på bilag 1).

Forundersøgelser og aktørdeltagelse

Hedeselskabets forundersøgelser For at få kortlagt behovet for restaureringstiltag gennemgik Hedeselskabet i december 2002 hele Skovsø-Gudum Å systemet og kortlagde vandløbenes fysiske forhold (bundforhold, strømforhold, slyngninger, vandføring, beskygningsgrad mv.). På baggrund af denne kortlægning udarbejdede Hedeselskabet et idékatalog til forbedringer af de fysiske forhold (se bilag 2). Hedeselskabet deltog desuden som rådgivere på restaureringsprojekterne i 2003-04, ligesom det er tilfældet i år.

Amtets forundersøgelser Hedeselskabets rapport underbygger Vestsjællands Amts undersøgelser af Skovsø-Gudum Å systemet de seneste fem år. I amtets rapport "Status for opfyldelse af Vandløbsplanens mål - Tude Å systemet", marts 2004, fremgår det ligeledes, hvilke problemer der er i vandløbene, og hvilke tiltag der er nødvendige for at forbedre vandløbskvaliteten på de udvalgte strækninger (se bilag 3). Amtet har foretaget supplerende vandløbsundersøgelser i udvalgte vandløb i efteråret 2002, og heraf fremgår lignende forbedringsforslag (se bilag 4).

Sportsfiskerforeningen Sportsfiskerforeningen for Slagelse & Omegn foretager løbende er del registreringer i vandløbssystemet, og ultimo 2003 og 2004 har de ud-

arbejde lister over tiltrængte restaureringstiltag i hovedløbet. I januar 2005 gennemgik de så Vesterlose Å, og sportsfiskernes ønsker er ved et møde i januar 2005 kombineret med kommunens egen vandløbsgennemgang (ligeledes januar 2005), Hedeselskabets idékatalog og amtets undersøgelser, og et samlet projekt er blevet udarbejdet.

Lodsejere

Ved projektet i 2003 blev lodsejerne orienteret om projektet meget tidligt i processen ved et besøg og/eller et orienteringsbrev. Det har desværre ikke været muligt at besøge lodsejerne i samme omfang i 2004-05, men der udsendes orienteringsbreve umiddelbart inden opstarten af den offentlige gennemsynsperiode. Der har de seneste to år været en meget positiv holdning til projekterne fra lodsejernes side, hvilket har været med til at gøre projekterne til en succes.

Restaureringsprojektet har desuden været ude til otte ugers offentlig gennemsyn, hvor lodsejerne har haft mulighed for at komme med yderligere bemærkninger og ændringsforslag. De enkelte lodsejere kan desuden efter ønske drøfte projektet med kommune og rådgiver ved et feltmøde. Kommunen vil så vidt muligt rette projektet ind efter lokale ønsker og idéer.

Restaureringstiltag i Skovsø-Gudum Å

Typer af tiltag

De planlagte restaureringstiltag i Skovsø-Gudum Å i 2005 er som følger (indtegnet på regulativkort bilag 5-6):

- forbedring af sandfang ved Dævidsrød
- etablering af sandfang ved st. 5.200-5.300
- oprensning af sandaflejringer under motorvejsbroen

Forbedring af sandfang

Over vinteren 2004-05 har det vist sig, at det sandfang, som i efteråret 2004 blev etableret ved Dævidsrød (nedstrøms broen st. 1.186), er for lille. Det betyder, at der kun aflejres en begrænset mængde sand i sandfanget, mens store mængder sand føres videre ned i vandløbet og har lagt sig på det nyudlagte gydegrus ca. 100 m nedstrøms sandfanget.

Det er vigtigt for vandløbets tilstand, at der ikke aflejres så store sandmængder, og det er nødvendigt at udvide sandfanget eller etablere et større et andet sted. Hvis det ikke er muligt at udvide sandfanget er alternativet at etablere et nyt længere nedstrøms, hvor der også er tilkørselsmuligheder. Udvidelse/etablering af sandfang kræver et godt samarbejde med de enkelte lodsejere, og det vil kun blive foretaget noget med deres accept.

Etablering af sandfang

Der er stadig store mængder sand på strækningen både op- og nedstrøms motorvejsbroen, og der kan med fordel etableres et sandfang ca. 300 m opstrøms motorvejsbroen (st. 5.200-5.300) på et lige vandløbsstykke med skov på den ene side og brakmark på den anden. Det sandfang skal ligeledes etableres med lodsejeren accept.

Oprensning af sand Etableringen af ovenstående sandfang vil mindske sandtransporten gennem motorvejsbroen betydeligt. Der er imidlertid aflejret meget store sandmængder i underløbet, som med fordel for vandløbet kan fjernes. Dette skal gøres løbende med en bil med grab, som kan fjerne sandet nederst i underløbet, hvilket skal gentages i takt med, at sandet fra underløbet bevæger sig nedstrøms.

Restaureringstiltag i Vestermose Å

De planlagte restaureringstiltag i Vestermose Å i 2005 omfatter følgende (indtegnet på regulativkort bilag 7):

- etablering af to sandfang
- udlægning af gydebanker
- udlægning af store sten
- udlægning af sten i sandfang
- plantning af skyggegivende træer/buske

Etablering af to sandfang Vestermose Å er ligesom resten af vandløbssystemet plaget af sandvandring. Der kan med fordel placeres to sandfang på vandløbets nederste 2 km (der blev etableret ét lige inden udløbet i Skovsø-Gudum Å i 2003). Det vil mindske sandaflejringerne i Vestermose Å, men også yderligere transport af sand til Skovsø-Gudum Å. Sandfangene kan placeres ved Åmarken st. 6.564 (op- eller nedstrøms) og opstrøms Fårebrovej st. 7.516, såfremt dette kan accepteres af lodsejerne.

Udlægning af gydebanker På delstrækningerne st. 6.300-7.000 og 7.300-8.042 (i alt 1.472 m) er der god strøm og fast bund, men der mangler grusbund til smådyr og fisk. Der planlægges at etablere gydebanker på de to delstrækninger – 5-7 gydebanker af ca. 20 m på hver strækning.

Udlægning af store sten Bund- og strømforhold kan forbedres yderligere ved at udlægge store sten (40-60 cm) med 5-10 m mellemrum efter behov på de nederste 1.742 m af vandløbet (st. 6.300-8.042). Stenene vil medvirke til forbedre bundforholdene til fordel for smådyr og fisk, og de mere varierende strømforhold giver bedre ilt- og temperaturforhold for dyrene.

Udlægning af sten i sandfang Sandfanget etableret i 2003 i Vestermose Å umiddelbart inden udløbet i Skovsø-Gudum Å fungerer efter hensigten. Dog er sandfangets udløb skredet sammen pga. de store vandføringer i løbet af vinteren, og i 2005 vil udløbet blive suppleret med flere store sten, som kan sikre mod yderligere nedskridning.

Plantning af træer/buske De nederste 1.742 m af vandløbet er lysåbent på stort set hele strækningen, og der planlægges at plante skyggegivende træer og buske på hele strækningens sydside med passende mellemrum. Med tiden skal beplantningen give skygge til vandløbet, så grødevæksten kan mindskes og temperaturen bliver lavere. Træerne og buskenes rødder kan desuden med tiden danne leve- og skjulesteder i vandløbet samt være med til at sikre brinken mod udskridning. Beplantningen vil desuden kunne fungere som levested for insekter, fugle og vildt.

Der vil primært blive plantet rødæl, som kan stå med rødæerne i vand en stor del af året. Rødællen vil blive suppleret med diverse skovbrynsplanter ud mod marken, så beplantningen vil komme til at se naturlig ud. Plantningen vil, ligesom i 2003-04, blive foretaget af elever og lærere fra Selandia, Center for Erhvervsuddannelse, i november. Der skal plantes ca. 1.500 træer og buske på de 1.742 m vandløb.

Restaureringstiltag i Maglemose Å

Typer af tiltag

Restaureringstiltagene i Maglemose Å omfatter (indtegnet på regulativkort bilag 8) udelukkende skyggegivende beplantning (vandløbsloven § 37, pkt. 1).

Skyggegivende beplantning

Maglemose Å er lysåbent på stort set hele strækningen, og skyggegivende beplantning vil med tiden begrænse væksten af planter i vandløbet og på brinken betydeligt, alt imens vegetationens rødæer vil sikre brinken mod udskridning. Desuden vil vegetationen sænke temperaturen i vandløbet og fungere som levested for insekter, fugle og vildt.

Der vil ligeledes her blive plantet rødæl og ask samt skovbrynsplanter, og plantningen vil også her blive foretaget af eleverne fra Selandia. Det er kun praktisk muligt at plante på de første 640 m af den offentlige strækning, og det vil omfatte ca. 500 træer/buske. I 2004 blev der plantet på de 400 m privat vandløb opstrøms Sorøvej efter aftale med lodsejeren (St. Frederikslund).

Med tiden kan plantningen langs Maglemose Å evt. suppleres med udlægning af sten og gydegrus. Det vil desuden være relevant at få stoppet andefodringen i mosen på vandløbets øvre strækning, da den medfører slamaflejringer i vandløbet.

Økonomi

Anlægsudgifter

De samlede tiltag for de tre vandløb er indtegnet på kort bilag 9. På baggrund af sidste års restaureringsprojekt samt oplysninger fra Hedeselskabet angives her overslagspriser for de planlagte tiltag:

Skovsø-Gudum Å – sandfang	15.000 kr.
Skovsø-Gudum Å – oprensning	5.000 kr.
Vestermose Å – sandfang	15.000 kr.
Vestermose Å – gydebanker (ekskl. materialer*)	40.000 kr.
Vestermose Å – udlægning af sten (1.742 m)	20.000 kr.
Vestermose Å – sten i sandfang	3.000 kr.
Vestermose Å – beplantning (1.742 m)	15.000 kr.
Maglemose Å – beplantning (640 m)	7.000 kr.
Rådgivning mv., Hedeselskabet	35.000 kr.
Annoncering	10.000 kr.
I alt	165.000 kr.

* Sportsfiskerforeningen for Slagelse & Omegn har opnået et tilskud på 10.000 kr. til materialer til etablering af gydebanker (ca. 100 m³ gydegrus) fra fiskeplejemidlernes "foreningspulje" i foråret 2005.

Tilskud

Slagelse Kommune har desuden fået et tilskud på 49.500 kr. til projektet fra Skov- og Naturstyrelsen.

Driftsudgifter

Foruden anlægsudgifterne i 2005 vil der i årene fremover være en begrænset driftsudgift til tømning af sandfang og evt. beskæring af træer og buske. Restaureringstiltagene vil imidlertid mindske det ordinære vedligeholdelsesbehov, hvormed der frigives ressourcer til de nye opgaver.

§ 3 områder

Naturbeskyttelsesloven

De udvalgte vandløb og en stor del af de omkringliggende engarealer er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 om beskyttede naturtyper. Det medfører, at der forud for gennemførelsen af de tiltænkte tiltag skal foreligge en dispensation fra Vestsjællands Amt. Denne dispensation har kommunen modtaget den 12. april 2005.

Offentlighedsfase

Tidsplan

Forslag til restaureringsprojekt skal i henhold til "Bekendtgørelse om vandløbsregulering mv." (nr. 424) ud til 8 ugers offentligt gennemsyn. Det har projektet været i perioden 30. april – 30. juni 2005.

Herefter skal det endelige projekt offentliggøres med 4 ugers klagefrist i henhold til vandløbslovens § 81. Denne klagefrist udløber den 8. august 2005 (annoncering 9. og 13. juli 2005).

Praktisk arbejde

Tiltagene til forbedring af bundforholdene (udlægning af sten, udskiftning af bundsubstrat til gydegrus oprensning af aflejringer og etablering af sandfang) vil blive gennemført i august-september 2005. Plantningen af skyggegivende træer og buske vil efter aftale med lærerne på Selandia foretages i november 2005.

Bilag

Til orientering er vedlagt følgende bilag:

1. Kort over målopfyldelse i Skovsø-Gudum Å, Vestermose Å og Maglemose Å 2004.
2. Udsnit af "*Idékatalog til forbedringer af de fysiske forhold i udvalgte vandløb i Slagelse Kommune*", Hedeselskabet, 2003.
3. Udsnit af "*Status for opfyldelse af Vandløbsplanens mål - Tude Å systemet*", Natur & Miljø, Vestsjællands Amt, 2003.
4. Udsnit af "*Slagelse Kommune - vandløbsundersøgelser i Tude Å systemet mv.*", Natur & Miljø, Vestsjællands Amt, 2002.
5. Regulativkort over Skovsø-Gudum Å st. 0-4435 med tiltænkte tiltag.
6. Regulativkort over Skovsø-Gudum Å st. 4435-9612 med tiltænkte tiltag.
7. Regulativkort over Vestermose Å st. 5.456-8-042 med tiltænkte tiltag.
8. Regulativkort over Maglemose Å st. 0-1.035 med tiltænkte tiltag.

